

Skjøtselsnotat for Åreholti, Valle kommune, Agder fylke

Oppfølging av tradisjonell slåttemark

Alexander Nilsson / Anders Thylén

Skjøtselsnotat for Åreholti, Valle kommune, Agder fylke

Forfattere: Alexander Nilsson / Anders Thylén

Publisert: 31.03.2023

Antall sider: 16 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Valle kommune

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Nilsson, A. og Thylén, A. 2023. Skjøtselsnotat for Åreholti, Valle kommune, Agder fylke. Oppfølging av tradisjonell slåttemark. Biofokus rapport 2023-061. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Naturbeitemark ved Åreholti. Foto: Alexander Nilsson

Biofokus rapport 2023–061

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-232-2

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

Forord

Skjøtselsnotat for Åreholti i Valle kommune er utarbeidet av Biofokus ved Alexander Nilsson og Anders Thylén på oppdrag fra Valle kommune. Notatet gir faglig forankrede anbefalinger til restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokaliteten i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype Slåttemark. Lokaliteten har fått lokal verdi (C-verdi) og har dermed ikke status som Utvalgt naturtype. Notatet baserer seg på feltbefaring og intervju med grunneier. Lokaliteten ligger i utvalgt kulturlandskap Flateland-Rygnestad. Det finnes en overordnet forvaltningsplan for hele UKL-området (Svalheim 2009), som ligger til grunn for skjøtselsplanen.

Rapporten er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Biofokus takker Valle Kommune for godt samarbeid i prosessen med skjøtselsnotatet. Vi takker også grunneier og skjøtselsansvarlig Olav Birger Holen for faktaopplysninger, god dialog og verdifulle innspill til planen.

Oslo, 31. mars 2022

Alexander Nilsson og Anders Thylén

Enga på Åreholti. Foto: Anders Thylén.

Innhold

1	Innledning.....	5
1.1	Bakgrunn	5
1.2	Naturgrunnlag.....	5
2	Status	6
3	Skjøtselstiltak	7
3.1	Mål for tiltak/restaurering.....	7
3.2	Aktuelle skjøtselstiltak	8
3.3	Oppfølging	9
4	Kilder.....	10
5	Vedlegg	11
Bilder		11
Naturtypelokalitet.....		13

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Biofokus har på oppdrag for Valle kommune kartlagt naturverdier ved Åreholti i Valle kommune. Lokaliteten ligger vest i Rygnestad, gårds- og bruksnummer 23/10. Oppdraget er utført som en del av Valle kommunes arbeid med kartlegging og oppfølging av utvalgt kulturlandskap.

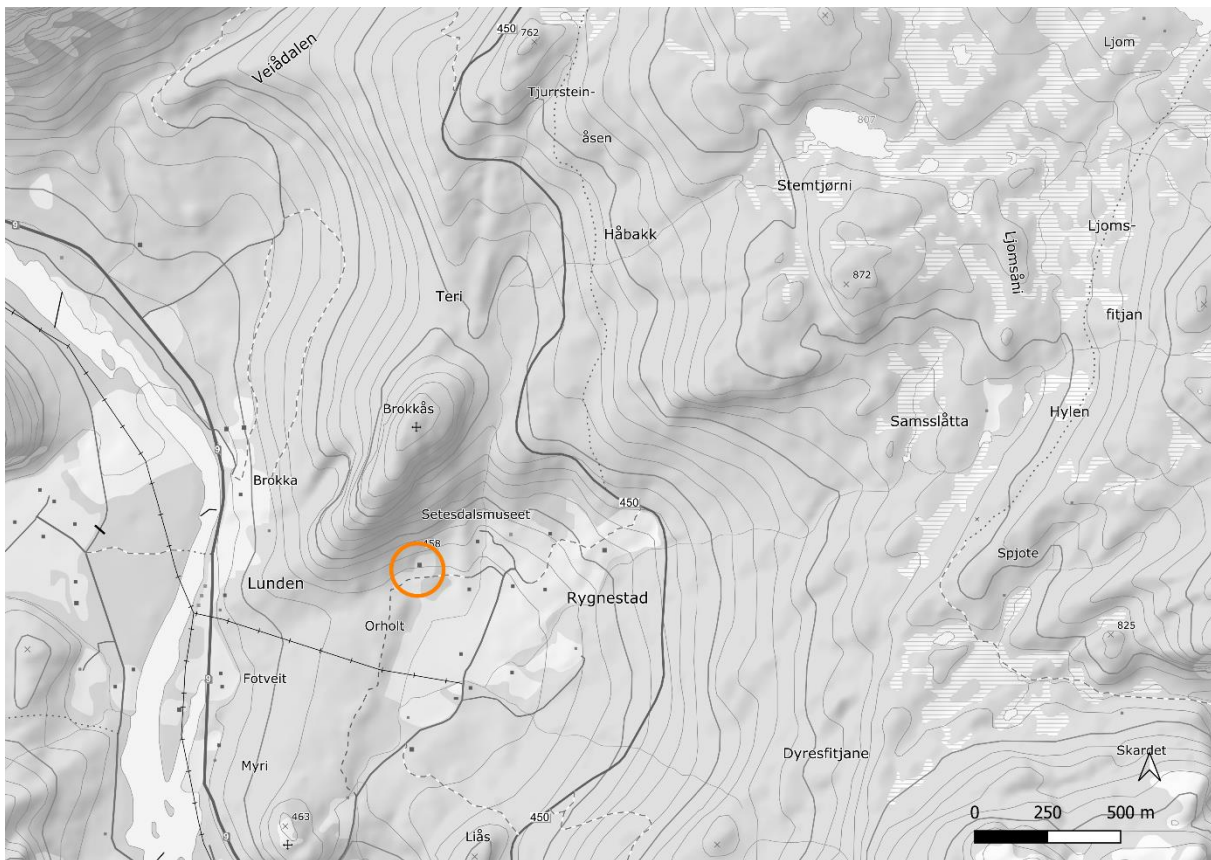
Feltarbeidet i 2022 ble utført i godt vær og gode undersøkelsesforhold den 17. juni. Data fra feltarbeidet er digitalt innsamlet ved hjelp av NiN-App utviklet for kartlegging etter Miljødirektoratets instruks basert på NiN2 (heretter omtalt som MI) (Miljødirektoratet 2022a). Lokaliteten er i tillegg vurdert etter DN-Håndbok 13 (Direktoratet for Naturforvaltning 2007) for å se om den kvalifiserer til utvalgt naturtype. En del artsfunn er lagt inn i BioFokus Artsfunnbase (BAB) slik at de vil fremkomme i Artskart.

1.2 Naturgrunnlag

Lokaliteten består av en engteig som ligger i tilknytning til bygningene på garden. Området ligger ved Rygnestad, i et kulturlandskap omkranset av skog. Berggrunnen består av granittisk gneis (NGU 2023a), som i utgangspunktet utgjør et fattig grunnlag for vegetasjonen. Jordsmonnet består av breelvavsetninger (NGU 2023b).

Det er registrert naturbeitemark på lokalitetene fra før, og lokalitetene er ifølge Naturbase (Miljødirektoratet 2023b) gitt C-verdi. Det er ingen eldre registreringer i Artskart innenfor det undersøkte området (Artsdatabanken og GBIF Norge 2023).

Lokaliteten har de seinere årene blitt både beita og slått. Beite har foregått på vår og høst med sau. Lokaliteten har blitt lett gjødslet tidligere.

Figur 1. Det undersøkte området ligger ved Rygnestad.

2 Status

Engene i området er i denne omgang registrert som slåttemark med moderat lokalitetskvalitet. Slåttemark vurderes som mer riktig enn naturbeitemark da engene har en svært jevn struktur og de ligger tett på gården. **De er vurdert å ha lokal verdi (C-verdi) etter DN Håndbok 13. De oppfyller dermed per i dag ikke forskriftens krav til utvalgt naturtype.** Engene er likevel i en fase av restaurering, og det er sannsynlig at de kan få høyere status i løpet av få år med tilpasset skjøtsel.

Etter MI har lokalitetene fått moderat skår på tilstandsvurderingen grunnet at lokaliteten har et visst gjødselpreg. På naturmangfoldvurderingen har lokalitetene fått liten skår på grunn av antall typiske engarter (habitatspesifikke arter) og størrelse (Figur 2). Beskrivelse etter MI, samt en tilleggsvurdering etter DN Håndbok 13 vises i vedlegg 1.

Slåtteenga består iht. Natur i Norge (NiN) (Bratli et al. 2019) av intermediær eng med klart hevdpreg (T32-C-4). Den kartlagte slåttemarka Åreholti (fordelt på tre avgrensninger) har et areal på 3,9 daa.

Enga bærer preg av tidligere gjødsling, og flere næringskrevende arter som engsyre, småsyre, rødsvingel dominerer i partier. Samtidig forekommer også en god del arter som er avhengig av lang tids hevd uten for stor gjødselpåvirkning, som rødknapp, gjeldkarve, tiriltunge og engsmelle. I delene av eng

som har en del skygge dominerer de næringskrevende artene i enda større grad. Det er også en del daugras i enga, som vitner om beitetrykket har vært noe for lavt.

Figur 2. Avgrensninger av slåttemark på Åreholti etter MI.

3 Skjøtselstiltak

3.1 Mål for tiltak/restaurering

Hovedmål: Restaurere og ivareta et verdifullt kulturlandskap med slåtteeng med tilhørende artsmangfold, gjennom aktiv skjøtsel.

Delmål:

- Øke andelen arter knytta til ugjødsle semi-naturlig eng slik som rødknapp, engsmelle, gjeldkarve, tepperot og tiriltunge.
- Redusere mengden storvokste gjengroingsarter og nitrofile arter som rødsvingel, engsyre og småsyre.
- Tilrettelegge for flere artsgrupper med å skape flere habitater.

Figur 3: Avgrensning av skjøtselssone Åreholti.

3.2 Aktuelle skjøtselstiltak

Lokaliteten trenger noe restaurering og årlig slått for om mulig å øke verdien av slåttemarkene.

Det bør også prioriteres å fjerne utskyggende trær i kanten av engene.

Slåttemark 6,8 daa:

- Årlig slått, etter at de fleste engplantene har avblomstret, ikke før 15. juli. Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen, men det kan tas sikte på slått i første halvdel av august. Slå ikke lavere enn 5 cm (ikke plenkort) for å skåne engplantene. Høyet bakketørkes i 2-3 dager. Vend gjerne høyet 1-2 ganger i løpet av bakketørkeperioden, det kan bidra til å spre frøene. Rak sammen høyet og fjern det fra enga. Rak grundig for at frøene skal komme i kontakt med jorda og for å fjerne eventuell mose. Ved dårlig vær bør vått høy ikke bli liggende så lenge at det går i oppløsning og tilbakefører næring til enga. Raking/riving som danner små sår i vegetasjonsdekket er viktig for at frø av urter skal kunne frø seg effektivt.
- Beite med storfe/hest både på forsommer og høst er anbefalt. Beite kan starte når vegetasjonen er godt i gang, gjerne i perioden fra siste halvdel av mai til første halvdel av juni. Dyra bør av

beite før midten av juni slik at vegetasjonen kommer seg før slått. Etterbeite ca. en måned etter slått for å fjerne ettervekst.

- Gjødning må ikke brukes på engene, men gjødning som kommer fra dyra kan bli liggende.
- Områdene kan slås med tohjulsslåmaskin, ljà eller ryddesag med blad. Ikke bruk tunge maskiner som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Følg med på antall rødknapp, gjeldkarve, engsmelle, tepperot og tiriltunge samt andre krevende engarter. Disse skal ha gode bestander.

Andre tiltak:

- Åpne opp og fjern trær i kanter av engene. Dette vil gi mer lys og varme til engene. Trær bør fjernes gradvis over flere år for å forhindre oppgjødning. Bør gjøres på frossen mark, og alt av flis, kvist og greiner må fjernes fra enga. Enkelte store løvtrær i enga kan derimot spares.

3.3 Oppfølging

Slåttemarkene bør rekartlegges/revurderes etter ca. 3-4 år, for å vurdere om de kan ha status som utvalgt naturtype (minimum B-verdi). Engene har absolutt kvaliteter som kan videreutvikles med målrettet skjøtsel. Ved rekartlegging må det også undersøkes om tiltakene har hatt god effekt, og om det evt. er behov for å justere tiltakene i planen.

4 Kilder

- Artsdatabanken og GBIF Norge. 2023. Artskart - internettportal for artssøk. <https://artskart.artsdatabanken.no/>
- Bratli, H., Halvorsen, R., Bryn, A., et al. 2019. Beskrivelse av kartleggingsenheter i målestokk 1:5000 etter NiN (2.2.0). Utgave 1, kartleggingsveileder nr 4, Artsdatabanken, Trondheim. https://www.artsdatabanken.no/Files/29653/Beskrivelser_av_kartleggingsenheter_m_lestokk_1_5000.pdf
- Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13. 2. utgave 2006 (oppdatert 2007). DN-håndbok 13. https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/dirnat2/attachment/54/handbok-13-080408_low.pdf
- Miljødirektoratet. 2022a. Kartleggingsinstruks. Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2. Miljødirektoratet veileder M-2209 | 2022. Versjon 24.01.2022.
- Miljødirektoratet. 2023b. Naturbase. <http://kart.naturbase.no/>
- NGU. 2023a. Interaktivt berggrunnskart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste. <https://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- NGU. 2023b. Interaktivt løsmassekart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste. http://geo.ngu.no/kart/losmasse_mobil/
- Svalheim, E. 2009. Forvaltningsplan for Rygnestad og Flateland, Valle kommune. Skjøtsel av kulturavhengig biomangold for utvalgt kulturlandskap. Bioforsk rapport;4(112) 2009

5 Vedlegg

Bilder

Figur 4. Slåttemark. Foto: Anders Thylén.

Figur 5. Fin og jevn slåtte­mark ved Åreholti. Foto: Anders Thylén.

Figur 6. Øvre: Trær i skogkanten som skygger for deler av enga. Enkelte av disse kan med fordel fjernes for å slippe til mer lys Foto: Anders Thylén.

Naturtypelokaliteter

Verdivurdering basert på DN-Håndbok 13: Vurdert samlet for de tre avgrensningene. Etter faktaark for slåttemark fra 2018 oppnår lokaliteten høy vekt på areal (godt over 1 daa) og lav vekt på typevariasjon da eng i liten grad har varierende næringsforhold. Den oppnår lav vekt på tyngdepunkter, da rundt 5 arter er registrert, men hvor disse forekommer relativt fåtallig. Det er ikke registrert rødlistede arter. Den oppnår lav til middels vekt på tilstand og påvirkning da hele lokaliteten er beita de seinere åra, men større deler er mer næringsrike og bærer preg av å ha vært gjødslet tidligere. Til sist oppnår den middels vekt på landskapsøkologi, da det ligger slåttemark under 1 km fra denne lokaliteten. Samlet sett oppnår lokaliteten verdien lokalt viktig – C, da større deler av eng fortsatt bærer preg av å ha vært gjødslet tidligere. Verdien kan styrkes ytterligere gjennom videre målrettet restaurering.

Åreholti sør

NiN-ID: NINFP2210082403

Naturtype: D2.1 Slåttemark (ntyp_D02_01)

Kartlagt: 17/06/2022

Nøyaktighet: Meget god (5 - 20m)

Størrelse: 885 m²

Tilstandsvurdering: God

Naturmangfoldvurdering: Lite

Samlet lokalitetskvalitet basert på Miljødirektoratets instruks: Moderat lokalitetskvalitet

Tilstand beskrivelse: Trolig del av større beiteareal, men det er litt uklart om arealet slås i dag eller kun beites. Det er uansett intakt seminaturlig eng i ekstensiv hevd, hvilket er utslagsgivende for god tilstand.

Naturmangfold beskrivelse: Lite engareal. Det er registrert tre habitatspesifikke arter, tiriltunge, engfiol og rødknapp. Ingen rødlistearter ble registrert og ingen rødlistearter er kjent fra før. Ingen kriterier tilsier mer enn lite naturmangfold.

Åreholti vest

NiN-ID: NINFP2210082401

Naturtype: D2.1 Slåttemark (ntyp_D02_01)

Kartlagt: 17/06/2022

Nøyaktighet: Meget god (5 - 20m)

Størrelse: 474 m²

Tilstandsvurdering: God

Naturmangfoldvurdering: Lite

Samlet lokalitetskvalitet basert på Miljødirektoratets instruks: Moderat lokalitetskvalitet

Tilstand beskrivelse: Trolig del av større beiteareal, men det er litt uklart om arealet slås i dag eller kun beites. Det er uansett intakt seminaturlig eng i ekstensiv hevd, hvilket er utslagsgivende for god tilstand.

Naturmangfold beskrivelse: Lite engareal. Det er registrert to habitatspesifikke arter, tiriltunge og rødknapp. Ingen rødlistearter ble registrert og ingen rødlistearter er kjent fra før. Ingen kriterier tilsier mer enn lite naturmangfold.

Åreholti nord

NiN-ID: NINFP2210082402

Naturtype: D2.1 Slåttemark (ntyp_D02_01)

Kartlagt: 17/06/2022

Nøyaktighet: Meget god (5 - 20m)

Størrelse: 2594 m²

Tilstandsvurdering: God

Naturmangfoldvurdering: Lite

Samlet lokalitetskvalitet basert på Miljødirektoratets instruks: Moderat lokalitetskvalitet

Tilstand beskrivelse: Trolig del av større beiteareal, men det er litt uklart om arealet slås i dag eller kun beites. Det er uansett intakt seminaturlig eng i ekstensiv hevd, hvilket er utslagsgivende for god tilstand.

Naturmangfold beskrivelse: Lite engareal. Det er registrert to habitatspesifikke arter, tiriltunge og rødknapp. Ingen rødlistearter ble registrert og ingen rødlistearter er kjent fra før. Ingen kriterier tilsier mer enn lite naturmangfold.

Artsliste

Tabell 1: Artsliste for Åreholti basert på feltkartlegging (17.06.2023) og eksport fra Artskart (17.06.2023) (Artsdatabanken og GBIF Norge 2023).

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Kategori	Seneste funn
Karplanter	<i>Potentilla erecta</i>	Tepperot*	LC	17.06.2022
Karplanter	<i>Viola tricolor</i>	Stemorsblom	LC	17.06.2022
Karplanter	<i>Carex leporina</i>	Harestarr	LC	17.06.2022
Karplanter	<i>Veronica chamaedrys</i>	Tveskjeggveronika	LC	17.06.2022
Karplanter	<i>Achillea millefolium</i>	Ryllik	LC	17.06.2022

Karplanter	<i>Lotus corniculatus</i>	Tiriltunge*	LC	17.06.2022
Karplanter	<i>Carex pallescens</i>	Bleikstarr	LC	17.06.2022
Karplanter	<i>Festuca ovina</i>	Sauesvingel*	LC	16.07.2022
Karplanter	<i>Festuca rubra</i>	Rødsvingel	LC	16.07.2022
Karplanter	<i>Rumex acetosa</i> var. <i>acetosa</i>	Engsyre	LC	16.07.2022
Karplanter	<i>Hypericum maculatum</i>	Firkantperikum	LC	16.07.2022
Karplanter	<i>Knautia arvensis</i>	Rødknapp*	LC	16.07.2022
Karplanter	<i>Silene vulgaris</i>	Engsmelle	LC	16.07.2022
Karplanter	<i>Veronica officinalis</i>	Legeveronika*	LC	16.07.2022
Karplanter	<i>Pimpinella saxifraga</i>	Gjeldkarve*	LC	16.07.2022
Karplanter	<i>Rumex acetosella</i>	Småsyre	LC	16.07.2022

* Arten er en kjennetegnende art/tyngdepunktsart/skilleart for semi-naturlig eng.

Biofokus

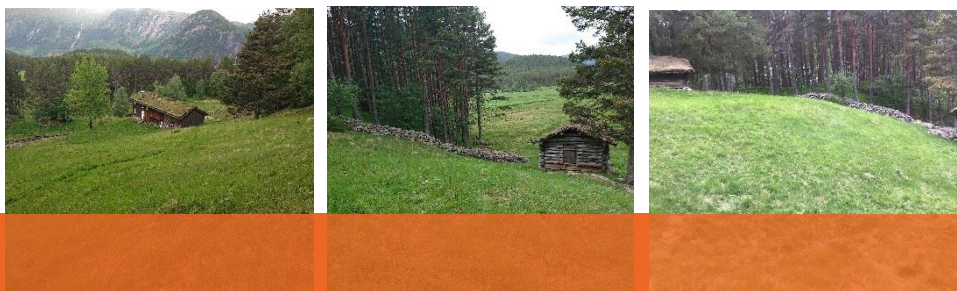
– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2023–061
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-232-2

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no